

BATI ANADOLU'DA YAŞAYAN YÖRÜKLERDE HEYBE VE TORBA DOKUMALAR

ŞERİFE ATLIHAN *

Konu edilen heybe ve torbalar; Çanakkale–Ayvacık, Ezine, Bayramiç köyleri Manisa–Yuntdağ köyleri, Muğla–Fethiye köyleri ve Antalya–Döşemealtı köylerinden tespit edilmiştir. Araştırma dönemi 1985–1990 yılları arasındadır. Araştırma yapılan yöreler, Ege Bölgesi'nin kuzeyinden, kıyı şeridini takip ederek güneye iner ve Akdeniz Bölgesi'ne kadar uzanır. Gönül isterdi ki; bu araştırmayı Anadolu'nun tümünde yapabilelim. Diğer bazı bölgeler hakkında yazılı kaynaklardan yararlanıldı.

Kaynaklardan edinilen bilgilere göre, taşımada kullanılan dokuma eşyalar gibi, heybe ve torbalar da, Anadolu'nun diğer bölgelerinde aynı amaçla kullanılmıştır. Burada incelenmiş heybe ve torbaların hepsi, yukarıda da belirtildiği gibi, köylerden alınmıştır. Köylerin şimdiki sakinleri, 100–150 yıl önceleri göçebe olarak hayvancılıktan geçiniyor. Sürüleriyle yaz ve kış zamanlarında da bir yerden bir yere göçüyorlardı. Göçen bu topluluklara, genel olarak kaynaklarda “yörük” denmektedir. Onlar da kendilerine “yörük” der. Göçerken de evlerini, kullandıkları eşyaları, deve, at, eşek gibi binek hayvanlarla taşıyorlardı. Taşıdıkları eşyaların kolay taşınır olması gerekmektedir. Bu sebeple dokuma eşyaları tercih ettiler. Dokuma eşyalar, taşımada, örtmede, eşya saklamada ve sarmada kullanılmıştır. Bunlardan bazıları da birden fazla amaç için kullanılmıştır. Örneğin; alaçuvallık ve diğer çuvallara hem eşya konuyor, hem de çadırdaki dayanmak için arkalık olarak kullanılıyor, üzerlerine de yatak, kilim gibi eşyalar yığılıyordu. Böylece çadıra dışardan gelen rüzgar ve soğuk kesilmiş oluyordu. Kilimler yerine göre, örtü, perde, yazgı ve sargı olarak kullanılıyordu. Zaten çadırın örtüsü de keçe veya kıldan dokunmuş, dokuma örtüdür. Yörük çadırlarında yere çul ve üzerine keçe seriliyordu. Yörüklerin koyun ve keçi sürüleri olduğu için, dokumada malzeme sıkıntısı çekilmez. Yörüklerden önce yerleşmiş olan köylü, kasaba ve şehirli, yörüklerle kızıkları zaman “kıllı yörük” veya “yörük yürüdü, kıllı derisini sürdü” gibi sözler söylerler. Burada onların vücutlarının çok kıllı olduğu değil, yün ve kılla uğraşmaları anlatılır. Şimdi yerleşik hayata geçmiş köylü

* Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi.

yörükler, çocukluktan beri dokuma yaptıklarını belirtmek için “gözümüzü kılın içinde açtık”, bazen de “kundağımız kılın içinde açılmış” derler. Şimdi yerleşik hayata geçmiş olmalarına rağmen, tarımla uğraşacak kadar arazisi olmayanlar, eskisi kadar büyük sürüleri olmasa da, gene koyun besliyor ve dokuma yapıyorlar. Kendi yünü bittiği zaman pazardan yün alıp, dokumaya devam ediyorlar. Zaten yerleştikleri dönemlerden yakın zamana kadar, âdet ve göreneklerini devam ettirmeye özen göstermişlerdir. Göçebe döneminde kullandıkları dokuma eşyaların birçoğuna, yerleşik hayatta da gereksinme vardır. Fakat günümüzde yörük gençleri, televizyonun ve şehirlerdeki hayatın etkisi ile geleneklerine önem vermiyorlar. Gençlerin çoğunluğu “Yörük” olmaktan utanır olmuştur.

Yörüklerdeki dokuma eşyaların “göçebe döneminde” ne kadar önemli olduğunu yukarıda belirtmiştik. Yerleşik hayatta dokuma eşyaların bazıları yapılmaz oldu. Çünkü, yeni hayat biçiminde onlara gerek kalmamıştır. Günümüzde taşımacılığın motorlu araçlarla yapılması, taşımada kullanılan dokuma eşyalarının dokunmamasının sebeplerinden biridir. Diğer bazı kirkitli dokumalarda olduğu gibi, kaybolma ve unutulma durumunda olan taşıma eşyalarının tespiti gerekmektedir. Biz bu tesbitlerin daha sağlıklı olması için imkânların elverdiği ölçüde yerinde ve yöresinde yapılması görüşünden hareket ettik. Çünkü zaman zaman bazı yazılı kaynaklarda eksik ve yanlış bilgiler olduğu görülmüştür. Ciddi birçok araştırmacı gibi, bu görüşü paylaşan araştırmacılardan biri de “Kirkitli dokumalarla ilgili araştırmaların yerinde yapılması başarı için koşuldur. Toplumsal gerçeğin yaşamsal dokusu ancak yerinde anlaşılır” demiştir.¹ İncelemesi yapılan eşyalara bilim dalları farklı yaklaşır. Bir tekstil sanatçısı; tekstil eşyasını desen, desenin tarih sürecinde gelişimi, malzeme, eğirme boyama dokuma teknikleri, boyutları, üretildiği dönemi ve kullanıldığı yerler açısından inceler. Diğer bilim dalları da başka açılardan bakar. Hilmi Dulkadir bu konuda; “Günümüzde, arkeoloji, antropoloji, halkbilimi vb. araştırmalarda, motifi bir süsleme örneği olarak geliştirmek birçok gerçeğin gözden kaçmasına yol açabilir. Her ne kadar uygulamadaki teknik sorunlar sonucu bazı motifler salt süs işlevi üstlenmiş iseler de genelde simgesel iletişim amaçlılar egemendir. .... Oymakların bazı simgeleri (damga, im) benimsediği ve bunları, hayvanları, ev eşyaları veya dokumaları üzerine tatbik ettiklerini biliyoruz.”² demektedir.

Bir eşyayı tüm yönlerden incelemek için, ilgili bilim dalları birlikte ekip çalışması yapılmalıdır. Bu da her zaman mümkün olmamaktadır. Tek yönlü araştırılmış olsa da, bir araştırmanın diğer dallara yararlı olacağı açıktır.

Heybe ve torba iki farklı ölçülerde kirkitli dokumalardır. Fakat, renk, de-

¹ Ruhi Tek, “Kirkitli Dokumalarda Araştırma,” 2. *Ulusal El Sanatları Sempozyum Bildirileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir 1984, s. 332.

² Hilmi Dulkadir, “Türk Dokumalarının Coğrafi Dağılımı Üzerine Görüşler,” *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongreleri Bildirileri*, Ankara 1997.

sen, teknik özellikleri, işlevsel özellikleri bakımından birbirlerine benzerler. Torba ve heybenin kasaba ve şehirde yaşayan bazı kişilerce, kelime olarak birbirine karıştırıldığı görülmüştür.

Torba: Kirkitli dokuma olarak küçük boyutta tek parça yapılmış bir taşıma eşyasıdır. Büyüklüğü ende 30–50 cm., boyda 35–50 cm. arasında değişen ölçülerdedir. Bir kişi, torbaya takılan iplerden oluşturulan bir askıyı omzuna asıp, torbayı gün boyu beraberinde taşıyabilir. Torbaya takılan askıya halk “torba sapı” der. Çünkü torba bu ipten tutup elde, omuzda veya omuzdan göğüs üzerinden çapraz yapılarak taşınır. Hayvanların eyer ve semerinde bir yere de asılır. Hayvanların saman ve yemleri torbalara konup taşınır. Saman torbası desensiz olur. Torba sapsız elde örülür. Tek renkten örüldüğü gibi, örülürken güzel bir görüntü vermek için en az iki renk ip bir düzen içinde tutulur. Sapsız örnek için en az üç grup ip gerekir. 4, 6, 8’li gruplarla örülen torba sapsız veya silindirik yapılıdır. Bu örgülerin teknikleri farklıdır. Torbaların, Bergama çevresinde³ ve Manisa Yuntdağ köylerinde, en az yarım düzine olarak her birinin duvarda çakılmış iki çivi arasında, sapsızlarından gerdirerek asıldığı ve içlerine küçük boyutta eşyaların koyulduğu görülmüştür. Göçebe yaşantılarında da çadırların duvarlarına bu tür dokumaları asarak, kullandıkları birçok yazılı ve sözlü kaynaktan bilinmektedir. Çadırda, tuz torbası, kaşık torbası, iğlik (bir çeşit dikiş torbası)⁴ gibi, amaçlarına göre değişik ölçülerde torbalar kullanılmıştır. Ekmek torbası diğerlerine göre daha büyüktür. (Resim 1’de sağdaki parça, Resim 10’daki torbalar). Çobanlar ve yolcular, içerisine yiyeceklerini koyarlar. 9–10 yıl öncesine kadar her genç kız bu torbalardan en az bir tane, Manisa–Yuntdağ’da ise yarım düzine kadar çeyizine dokuyordu. Son 5 yıldan beri torba dokuyan birine rastlanılmadı. Ekmekleri şimdi, eskimemiş torba varsa ona, yoksa beze sarıp nylon (nylon) torbalara koyuyorlar.

Heybe: Ekseriyetle binek hayvanlarda, eşya taşımakta kullanılır. Binicinin yanında götürmesi gereken eşyaların konduğu bir dokuma taşıma eşyasıdır. İngilizce “saddel bag” yani eyer çantası, yine almanca “sattel-Ttasche” aynı anlamda kullanılır. Heybede iki torba bulunur ve bu iki torba birbirine dokuma parçası ile bağlanmıştır. Heybede bulunan torbalara “heybe gözü”, aradaki bağlantı kısmına da “heybe ağı” denir. Heybe’nin ağı ve gözleri bütün dokunur. Yani herbiri ayrı ayrı dokunup dikilmez. Heybe ölçüleri belirtilirken, tüm dokumanın eni bir sayı olarak verilir, fakat boyu üç sayı ayrı ayrı verilir. Heybe enleri: 45–50 cm. X birinci göz boyu (46) + ağ boyu (42) + ikinci göz boyu (46) = 134 cm. olarak verilir. Dokuyucu usta değilse, göz boylarında değişme olur. Heybe ağının boyu, göz boylarına yakındır. Bazen de eşit

³ Doris Pintwart, Elizabeth Steiner, “The Conservative Approach of North–West–Anatolian Yürük Women to Their Traditional Designs”, 7. *International Conference on Oriental Carpets, Hamburg–Berlin 1993*, Düsseldorf 1996.

⁴ Şerife Atlıhan, “Yaşam Biçimi ve Geleneksel Değerlerde Havsız Kirkitli Dokumalar”, *Kültür ve Sanat*, Türkiye İş Bankası Yay., sayı 34, Yıl: 1997, s. 52–56.

olduğu görülür. Hayvanda yükün dengeli olması için, hayvanın iki tarafında heybe gözleri sarkıtılmış durumdadır. Heybe ağının ortasında dikine bir yarık bulunur. Bu yarık nedeniyle, heybe ağı gözlerin bulunduğu kısma kadar iki parça halindedir. Eyerin oturma kısmının arkasında yüksekçe bir yer bulunur ve bu yüksek kısım, heybe yarığından dışarı çıkar. Hayvan hareket halinde iken heybe sabit kalır. Bundan başka, bir insan heybe ile bir yere ya ya gidecekse, başını bu yarıktan sokarak, heybeyi dengeli bir biçimde omuzlarına yerleştirir. Resim 4, 5, 9'da heybe gözleri arasındaki ağı ve ağdaki yarığı görebiliriz.

Heybe'nin ekseriyetle binek hayvanları üzerinde eşya taşımada kullanıldığını belirtmiştik. Yolcu yolda, rüzgar, kar, yağmur gibi, doğal olaylarla karşılaşabilir. Heybedeki eşyaların ıslanmaması ve düşmemesi için bazı bölgelerde heybe ağzını kapatmak ve dokuyu korumak için heybeye, deriden ilâve kapaklar dikilir. Bu işleme, "saraçlama" denir. Resim 2'de saraçlı bir heybe yer almaktadır. Resim 3'te heybe gözünün havlı olan ön yüzü görülmektedir. Antalya-Döşemealtı'nda bir köyden resimlenmiş bu heybe Konya'dan alınmıştır. Döşemealtı'ndaki Karakoyunlular, göçebe döneminde yazları Anamas yaylalarına çıkarlarmış. Onun için heybedeki desenleri tanıyorlar.

Binek hayvanları için dokunan heybelere, araştırma yapılan bölgelerde "at heybesi" denir. Bunlar hem renkleri, hem de desenleri bakımından gösterilişlidir. At heybelerinden başka tohum heybeleri de dokunmuştur. Tohum heybelerinin desen ve renkleri gösterişli değildir. Hatta bazen hiç desen yoktur, sadece çizgiler vardır.

Heybe'nin işlevi sadece içine eşya konup taşınan dokuma değildir. Heybe aynı zamanda para gibi ödeme aracıdır. Çanakkale-Ayvacık köylerinde heybeler, eşe dosta hediye verildiği gibi düğünde aşçıya, çalgıcıya, gelinin bindiği atın sahibine ve gelin çeyizlerini taşıyan deveciye ödeme olarak verilir. Onun için 20 yıl kadar önce, kızlar çeyizlerine değişik desen, renk ve tekniğe bir düzine heybe dokurdu⁵. Şimdi bu sayı yarıya inmiştir. Artık gelinler ata binmiyor ve çeyizler develerle taşınmıyor. Yük hayvanları artık kullanılmıyor. Araştırma sırasında bir evde çeyiz heybelerinden birinin dikişlerinden sökülüp yolluk gibi kullanıldığı görülmüştür.

Muğla-Fethiye köylerinde bir kızla oğlan nişanlanacağı zaman "heybe verilecek", daha sonra "heybesi verildi" denir. Çünkü oğlan evinin kız evine aldığı hediyeler, gösterişli heybeler konur ve nişana davet edilenlerden bir kişi, heybeyi başından geçirerek taşır. Sonra da kız evinden, oğlana alınan hediyeler aynı heybe ile oğlan evine getirilir.⁶ Heybe taşıyana da bir hediye ve-

⁵ Şerife Atlıhan, *Traditional Weaving in One Village of Settled Nomads in Northwest Anatolia*, *Oriental Carpets and Textile Studies*, volume IV. California 1993, s. 80.

⁶ Şerife Atlıhan, "The Weavings of The Yürüks of The Fethiye Region in Southwestern Anatolia," 7. *International Conference on Carpets, Hamburg-Berlin 1993, Düsseldorf 1996*, s. 24.

rilir. Günümüzde bu adet kalktı. Ama yaşlılar hâlâ nişan vermeye, “heybe vermek” der.

Çanakkale–Ayvacık köylerinin birinde hâlâ düğünlerde gelinin eltilerinden birisi, oğlan evinden geline getirilen takıların, kına, makas gibi eşyaların konduğu bir heybeyi beraberinde taşır.⁷

Heybe ve Torba Dokuma Teknikleri: Araştırma yapılan bölgelerde heybe ve torbaların dokuma tekniklerinin aynı olduğu görülmüştür. Her iki dokumada renkler ve desenler atkıdan verilir. Bunlar aynı bölgede bulunan desenli çuvallar gibi, atkı yüzü dokumalardır. Heybe ve torbalarda görülen dokuma tekniklerini 5 grupta toplayabiliriz.

1. Bezayağı zemin üzerine atkı takviyeli desenli (kaynaklarda cicim) teknik: Ege’de hiçbir dokuyucu “cicim” kelimesini tanımaz. Atkı takviyeli desenlemelerin hepsine “ulgama, atlama” gibi isimler verirler. Sumak dokumada, nakış ipinin çözgüleri etrafında dönmesi işlemine de “kayma” derler. İncelemeye alınan, heybe ve torbaların bir kısmının, zemin dokusu, atkı ve çözgü aynı renkten seçilerek, bez ayağı uygulanmış ve atkı takviyesi ile desenler yapılmıştır. Atkı takviyeli desenli dokularda desen zeminini doldurmuşorsa, desenler kabartma etkisi verirler. Resim 7’de görülen heybelerin zeminini, atkı ve çözgü beyaz kullanılarak bezayağı dokunmuş ve desenleri atkı takviye ile yapılmıştır. Bazen zeminde, siyah yün kullanılırsa, adı “kara heybe” olur. Bu teknikte, zemin için ip boyamak gerekmez. Bu tekniği Anadolu’da yaygın olarak görürüz.^{8, 9, 10}

2. Zemin dokusu atkı yüzü ve atkı takviyeli desenli teknik: Bu teknikte dokunan heybe–torbalar, daha gösterişli ve sağlamdır. Zemin ekseriyetle desenle kaplanır. Gösterişli olmaları buradan gelir. Bir dokumada atkı takviyeli desenleme tekniklerinin bir kaç veya desenin şekline göre tümü de uygulanabilir.

Resim 1, 6, 9 ve 10’da görülen heybe ve torbalar bu teknikte dokunmuştur.

⁷ Şerife Atlıhan, *a.g.m.*, 1997.

⁸ Suzan Bayraktaroğlu, “Sumak Dokumaları”, *Kültür ve Sanat*, Türkiye İş Bankası Yay., sayı 11, Eylül 1991, s. 44’te verilen 8. ve 9. resimdeki heybeler, belirtildiği gibi, sumak tekniği ile değil, beza yağı zemin dokulu, atkı takviyesi ile desenlenmişlerdir (ulgama, diğer bir ifade ile cicim tekniği).

⁹ Musa Seyirci, “Afyonkarahisar Yörükleri,” *Kültür ve Sanat*, Türkiye İş Bankası Yay., sayı 21, Mart 1994, s. 46.

¹⁰ Ersu Pekin, “Yörüklerde Yük Çulu”, *Kültür ve Sanat*, Kültür Bakanlığı, sayı 4, Haziran 1976, s. 122–137.

Burada gösterilen çul teknikleriyle, metinde geçen bezayağı zemin dokulu heybelerin, dokuma tekniği aynıdır.

3. Dügümleme tekniği: Heybe gözlerinin ön yüzünde ve ağındailmek atılarak hav oluşturulur. Halılarda uygulanan tekniğin aynısı uygulanır. İsteğe göre heybe ağı havsız dokunur. Resim 2'deki saraçlı heybenin gözü ve ağı havlıdır. Dokuyucular buna, "Halı heybe" der. Resim 8'deki heybenin ağı havsızdır. Zaten heybe gözlerinin ve torbaların arka yüzlerini havlı yapmaya gerek yoktur.

4. Atkı yüzü ve atkıdan desenli - farda dokuma (yazılı kaynaklarda kilim tekniği veya ilikli kilim olarak bilinir.) **tekniği:** Bu teknik ile dokunmuş heybe ve torbalar daha az görülür. Dokuması, yukarıda belirtilen teknikler içinde en zor olanıdır. Fazla malzeme harcanmaz, daha az dayanır. Resim 4'te görülen heybenin dokuması farda tekniğidir. Resim 5'te görülen üzerinde farda heybe dokunan tezgâhın resmi, 1987'de Çanakkale-Ayvacık köylerinden birinden çekilmiştir. Belki de bu, farda heybe dokunan tezgâhların son görüntüsüdür.

5. Çözgü yüzü dokuma tekniği: Bu teknikle dokunmuş heybelerde çizgiler vardır ve tohum heybesi, saman torbası dokunur. Siyah yün veya kıl kullanılır.

Heybe ve Torbalarda Desen ve Renkler: Torba desenleri ekseriyetle heybe gözlerinin desenlerinden alınmıştır. Resim 1'de yanyana yer alan heybe ve torbanın, aynı desene sahip oldukları görülmektedir. Gene Resim 10'daki torbalar ile Resim 9'daki heybenin desenindeki motiflerin aynı olduğu görülmektedir.

Heybelerde ekseriyetle küçük desenlerin yer aldığı, hatta bazı motiflerin, özellikle heybe ve torbalarda daha çok kullandığı görülür. Bu motiflerden birini, Resim 1'de Çanakkale-Ayvacık heybe ve torbasında, Resim 4'te yine Ayvacık'tan farda heybede, Resim 9'da Fethiye'den heybede ve Resim 10'da torbada görebiliriz. Bu basamaklı baklava motifi çuvallarda sıkça, ya bantlar içinde bütün, ya da dar bantlarda yarım olarak işlenmiştir. Balıkesir ve Antalya bölgelerin de bu motife sık rastlanmıştır. Bu motif; Ayvacık'ta "incili su", Fethiye'de "ulama turunç", Antalya'da "turunç ve varsak desen" dendiği kaydedilmiştir. Diğer küçük desenleri, Resim 6 ve 7'deki heybelerde görürüz. Resim 6'daki heybenin desenine, Ayvacık'ta "çakmaklı" denir.

Bezayağı zemin dokulu, atkı takviyeli desenli dokunmuş heybelerde görülen desenlerin birçoğu, küçük veya büyük fark etmeyerek, aynı teknikle dokunmuş yer yazgıları ve çuvallardan alınmıştır. Yazgı desenlerinden, motifi büyük olanların sadece bir motifi heybeye alınmıştır.

Bunlardan bazılarının isimleri; tırnaklı koç boynuzu, imam nakışı veya İsmail Efendi, kabak koç boynuzu, asmacık (dolaşık asma), bıyık nakışı, yeni 'nakış, kızılı alaçul nakışı, kıvrımlı çaltı pulu, gül nakışı'dır.

Halı heybelerin desenleri de halılardan alınmıştır. Özellikle su motifleri

alınmış ve aynı isimler kullanılmıştır. Resim 8'deki heybe deseni "aykırı yaprak"tır. Bu halılarda çok görülen su desenidir. Resim 2'deki heybenin merkez motifine "yıldızlı top", köşelerdeki motiflere de "mersin yaprağı" denir. Mersin yaprağı motifini, döşemealtı halılarında görürüz. Döşemealtı'nda bazı halıların köşelerinde yer alan motifin ismi "heybe köşesi"dir. Çünkü motif heybelerin köşesinde yer alır.

Ayvacık'ta halı heybe desenlerinden bazıları; kestane yaprağı (su deseni), çınar yaprağı (su deseni), yedi bala (su deseni), yağlık sudur. Desenlerin aralarında yer alan, küçük dolgu motiflerinin de ayrı isimleri vardır. Hepsinin resimlerini burada vermek imkansızdır.

Heybelerde kullanılan renkler sırayla; kırmızı, beyaz, mavi, siyah, sarı, yeşildir. Atkı yüzü desenlenmiş heybelerde ve halı heybelerde; heybe ağlarında farda tekniği uygulanmış ve kırmızı ile mavi çok kullanılmıştır. Resim 9'daki heybenin ağı tamamen kırmızıdır. Bu heybe yazarın annesinin çeyiz heybesidir ve kendisi dokumuştur. Heybe gözlerinde beyaz ve kırmızı renkler hâkimdir.

Heybe renklerinin bir kısmı doğal boyalar, bir kısmında sentetik boya ile boyanmıştır. Bazen doğal boyalı renklerle, sentetik boyalı renkler bir dokumada, bazen de ayrı olarak yer alır. Resim 4'teki heybe 150 yıllıktır ve renklerin hepsi doğal boyalıdır. Resim 1'deki heybe ve torba yenidir ve kırmızılar kök boyadır. Mavi ve sarı sentetiktir. Resim 6'daki heybe de 112 yıllıktır, sahibi tarafından doğal boyalı olduğu belirtilmiştir. Henüz boya analizi yapılmamıştır. Renklerin görünüşü, iyi kalite sentetik boya olabileceğini akla getiriyor.

Heybe ve Torbalarda Kullanılan Malzeme: Desenli heybelerin dokumalarında en iyi rengi elde etmek ve en ince desenleri yapabilmek için dokuyucular, en iyi kalite yapağı kullanmışlardır. İyi yapağı ince eğrilebilir. İnce eğrilmiş ip ile desen yapmak, dokumayı zengin gösterir. Fethiye'de bazen nakışların beyazın da, pamuk kullananlar vardır. Bunun sebebini, "Desen daha net" görünür diye açıkladılar. Kadınlar kendi dokuma becerilerini ve renk uyumunda ne kadar yetenekli olduklarını, yaptıkları dokumalarda gösterirler. Tohum heybeleri ve saman torbalarında kıl kullanıldığı tespit edilmiştir.

Heybe ve Torbaların Dikişi: Heybe ve torbalar önce enli bir şerit halinde dokunur, sonra dikilerek torbalar ve gözler oluşturulur. Resimlerde yer alan heybe ve torbaların kenarlarına dikkatlice bakacak olursak kenarların özel bir dikişle dikildikleri görülür. Resim 8'de bu dikiş daha iyi görüyoruz. Ayvacık'ta buna "ala dikiş" denir. Fethiye ve Antalya'da ise "çıraza" denir. Bu dikişlerin iki çeşit olduğu görülmüştür. Ala dikiş veya çıraza dikişinde, iki ayrı renk ve iki ayrı çuvaldız kullanılır.

